

M. S. G. N. 120/201 1959
Hist. os. 187

Mynämäki

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

Hankerehisterin
1.7.-08
M. Korhonen
Suop. 20/9-59

Tehtävä: kuori-ikkunan rakenteen selvitys.

Kuorin kolmoisikkuna on keskiaikainen ja rakennettu tiilestä samanaikaisesti kuin sakaristoon ja asehuoneesta kirkkoon johtavat muottitiilestä rakennetut oviaukkojen kehykset. Tapasin ikkunapielen täytemuurauksesta niissä käytettyä rikkoutunutta pyöreäkulmaista tiiltä sekä vinoa myöskin rikkoutunutta ja ikkuna-aukkojen pielissä käytettyä tiiltä. Laastin vaalea laatu ja sauman leveys ovat samat, keskiajalata olevan tavallisen tiilen koko kirkossa kaikkialla sama, myös siis tämän ikkunan pielissä.

Vesipenkit kirkon puolella tasaiset, ulkopuolella aivan lievästi loivat ja litteistä pienenköistä luonnonkivistä.

Valoaukot kaikissa kolmessa 45 sm leveät, samoin siis kuin umpeenmauratussa läntisessä kaksoisikkunassa. Keski-ikkunan valoaukon korkeus 5,13 m. Ryhmän ulommaisten ikkunoitten yläkaari rikottu valoaukon kohdalta, mutta sanottavampia korkeuseroja keskimmäiseen nähden ei ole, joten käytännöllisest katsoen korkeudet ovat samat. Mittauspiirustus osoittaa asian täsmällisesti.

Kaaret : kaski-ikkunan yläkaari alkuperäinen, sivuikkunain kaaret ulkopuolella rikotut, levitetyt ja ylösinkinpäin avarretut, mutta valoaukkojen kaarien kohdalla käytetty jonkunverran täytemuurausta nykyisten suorakaiteenmuotoisten ikkunapuitteiden sijoittamiseksi.

Pielet: molempien sivuikkunoitten kaikki pielet rikottu valoaukon avartamiseksi, mutta samassa työvaiheessa kaltevaksi tiilestä muurattujen vesipenkkiellä oli säilynyt pieliin pohjat (vrt. mittauspiirrosta)

Tuuliraudat : vain keski-ikkunassa säilyneet , kuten kirkon läntisessä kaksoisikkunassakin.

Lasimaalaukset: ~~xxxx~~ Kaikissa kuorin kolmoisikkunan valoaukoissa on ollut keskiajalta peräisin olevaa lasimaalausta. Lasinkappaleita oli jokaisella vesipenkillä myöhäisemmän muurauksen alla. Värit: pullonvihreä, pullonruskea, punainen, vaalea ja tumma sininen, vaalea violetti. Reunat rouhittuja ja kappaleita

leet erimuotoisia. Joissakin oli pintamaalausta.

Laastitus: Kaikkien ikkunoitten kaari laastittu. Kirkon läntisessä kaksoisikkunassa ei tätä työvaihetta ole ollut tornin puolella. Sen tarkoitus on peittää huonosti muurattu kaari.. Pieleet ovat olleet ilman laastia. Eräässä vaiheessa ne on maalattu punaisiksi ja saumat valkoisiksi (tiilijäljitelⁱmää)Se on tapahtunut silloin kun Flemingepⁱtaafi on ripustettu kuorin eteläiseen pilasteriin 1624 tai heti sen jälkeen, sillä pilasteriin ja seinään sen ja kuori-ikkunan välissä on maalattu varjommalausta tukemaan epitaafia. Sen ripustamiskoukut ovat vieläkin paikallaan.

Saumaus: leveä 1,5 sm, pohja karkea, pinta sileätä raudalla tasoitettua. Kuoriripilasterissa olevien komeroitten pohjat huolimattomasti saumatut , jotenk komerot ovat olleet sisältä laastitut.

Vihkiristit: niitä oli yksi kummallakin länsipilasterissa ja kuoriseinässä keski-ikkunan alapuolella pilastereitten lähellä siis yksi kummallakin puolella. Tähän mennessä on niitä siis tavattu neljä. Kooltaan ne ovat pieniä. Viittaaan konservaattori Kiljusen lausuntoon niistä.

Tiilipilarit: ehdotettu lopetettavaksi uurteitten hakkaaminen niihin sähköjohtoja varten. Ne olisi täytettävä tiililiuskoilla ja tiilimurskalla sekä jätettävä jakorasiat pilarien jalustaan ja virta johdettava lattajohtoa käyttäen pinnassa lampetteihin.

Sakariston ovenpieli: ehdotettu, että rikkoutunutta kekkimmäistä muottitii-liketjua paikattaisiin alkuperäiseen asuun muottitiilen läuskalla eikä minkäänlaista saumojen aukaisua tai hakkausta suoritettaisi.

15/8 1959

Reino. J. Palmroth.

FMU; ssa on kaksi kirjettä, joissa on maininta Mynämäen kirkosta keskiajalla Vuodelta 1309, jolloin todetaan, että silloisena kirkkoherrana oli Gunno Vehmaalainen sekä vuodelta 1418, jolloin paavi Martinus V antaa seurakunnalle oikeuden myydä aneita kirkkonsa rakennustyön loppuunsaattamiseksi. Tämä pohjatietona voi lähteä kaivausten perusteella toteamaan kirkon rakennusvaiheitten kronologiaa.

Työ aloitettiin 28/5 59 ja kaivauksiin päästiin 1 p:nä kesäkuuta ja ne päättyivät 15 p:nä samaa kuukautta. Apulaisina oli maisteri Rauno Turunen ja mittajana Heikki Laakso. Työ aloitettiin kirkon pohjoisseinämällä sakariston ja runkokuoneen liitännäkohdassa.

Sakariston kohdalla on ohut perustakerros moreenin päällä. Pohjoisseinämälä mentäessä on seinää tukemassa sitä leveämpi perusankkuri. Samoin on laita myös itäseinällä sen koko pituudella, kuten myös eteläseinällä SO-kulmasta lähtien. Länsipää on viety suorana peruskallioon. Seinän lattianalainen osa on tällöin tullut syvemmälle kuin muualla, mutta perusta on siten tullut luotettavaksi.

Sakaristo on siten rakennuksen vanhin osa. Myöskin ulkopuolelta voi todeta sen heikon perustan itäikkunan alla, josta lämpökanavat nyt vietiin sisään. Sakariston eteläseinä on osaksi kirkon seinän ~~sisällä~~ sisässä, kuitenkin niin, että sen itä- ja länsiseinissä ovat liitännäkivet ~~ainax~~ aina sakariston alkuperäiseen korkeuteen saakka todettavissa. Sakaristo on myöhemmin 1600-luvun korjauksessa korotettu. Sen voi havaita sekä sen pohjoispäädystä, että seinistä.

Perusankkuri kirkon itäseinässä on jäänyt, kuten NO-kulmassa pohjoisseinämäläkin varsin korkealle. Se on jäänyt 1600-luvun tiililattiaakin tehtäessä näkyviin, eteläpuolella tiililattia ja kiviperusta ovat samassa tasossa.

Pilarien pohjat on huolellisesti tehty harmaakiviperustalle, ~~sisä~~ kalkkilla

laastiälä sitoen. Tältä pohjalta nousevat tiilenvahvuiset porrastukset, joita on kaksi kantamassa tiilipilaria. Eteläpuolen ensimmäisen pilarin itäpuolella pohjalle oli kaadettu runsaasti laastia ja oli siihen sen alapintaan tarttunut kiinni luita sekä selkänikamia suunnassa itä-länsi. Paikalla oli myös pohjasavessa syvennys, joten paikalla lienee ollut hautaus- ta ennen nykyisen kirkon rakentamista. Savialue oli täällä vielä eteläisen seinämuurinkin alla.

Kirkon perusta on 1400-luvun alussa käytettyä.

Löydöt, joita ovat Meklenburgbrakteaatit eri puoliilta kirkkoa ajoittavat rakentamisen 1300-luvun viimeiselle vuosikymmenelle tai 1400-luvun alkuvuo- siin.

Missä olisi ollut seurakunnan kirkko ennen nykyistä.

Liitänäkivet sakariston seinissä tukevat käsitystä, että paikalla on ollut tavalliseen tapaan pieni puukirkko, jonka ympärille liitänäkivistä lähtien on ollut aikomus rakentaa kivikirkko. Koska sakariston perusta on heikko, eikä uusi kirkko sen lattiakorkeudella aloitettuna olisi pysynyt ehjänä, on ollut pakko laskea syvämpi perustus ja yhdistää siihen käyttökuntoinen sakari- risto ja vain liitänärakennuksena. Että paikalla on ollut aikaisempi puu- kirkko osoittanee sekin, että melkein pä pintalöytönä on tullut talteen kaksi Maunu Eerikinpojan kaksipuolisia hopearahoja sekä aiemmin mainittu luulo- löyö eteläpilarin itäpuolelta.

Kirkon rakentaminen on suunniteltu ja toteutettu yhtäjaksoisesti holvauk- sineen. Ehkäpä tähän suurisuuntaiseen rakentamiseen ovat vaikuttaneet Vehmaa- ta oleva piispa Bero Balk ja Mynämäen Maunu Tavast, joka lienee vaikuttanut aikaisemmin mainitun aneittenmyyntioikeuden saamiseenkin kirkon rakennustyön loppuunsaattamiseksi.

Asehuone ei ole liitteessä kirkkoon ja sen ruodetiiletkin ovat erilaiset, mutta ei siellä ole kilpikaarta liittämässä holvia kirkon seinään, joten tämän- kin suunnittelu on jo kuulunut kirkon kokonaisrakentamiseen. Asehuoneen ul-

lakolta on oviaukko kirkon seinän läpi, kuten sakaristonkin ullakolta, mutta ovat ne 1600-luvun korjauksessa umpeenmuuratut tiilen vahvuudelta.

Kirkon puolella on näillä kohdilla ollut pienet lehterit tai ainakin portaat

Muurihautoja on kirkossa kuorissa 6 toisessa traveessa 3 ja kolmannessa 2.

Huomattavin on Fleminghautaholvi kuorin eteläpuolella. Sen päällä on Fleming monumentti, mutta on sitä 1800-luvun korjauksessa siirretty eteläänpäin 2m. tiili/

Sen aikaisempi perusta on vielä todettavissa lähempänä alttaria.

Holviin johtavan portaan kattaa laatta, jossa on teksti: Esaie XXVI CA

Gack bort mit folck mitten kammer och sliut dörrein igen efter. Tig fördolt in ett litet ögunblickes lenge. Wreden kommer över.

Tässä on kysymyksessä Jes XXVI:20 sekä Ps 30:6

Hautaholvissa seuraavat arkut: Här hvilar Friherrinnan Christina Marg.

Lybecker

född Blum

Född d. 23 sept 1772 Död d 8 Maji 1807

Emedan detta skulle
hända, hvarföre har jag
då blifvit hafvande GEN 25:22

Han är Herren, Han gör
som honom godt synes
Sam3:18

metallilaatan yläosassa tiimalasi ja siivet sekä laakerisolmuke alla draperiaa sekä keskellä soikio (kaikki siis metallia)
arkku musta koristettu h-sakaraisilla metallitähdillä, kansi profiloitu.

Arkun päänpuolella päässä: Meniskan växer up
et blomster och faller
af: flyr som en skugga
Jobs

päänpuoli oikea sivu, Ty jag ofras nu, och
tiden tilstundar, at jag
skal hädan.

arkun kannessa jalkapäässä vihreäksi maalattu laatta, jossa keltaiset kirjaimet, kustaviaaninen solmuke hopeäväriä samoin kehä levyn reunassa.

Jag åstundar skiljas
hädan och vara med

Christo Philip 2:3

Och fast jag lämnar qvara det
mig till hiertat går, små barn
skall Gud och vara dem nådig,

som förmår här kläda dem och
nära och frälsa från all nöd,
och taga upp till ära genom
en salig död.

arkun jalkapää: Men du ---
än den ändan ko --
mä-- inom--
-- va är --

jalkapää oikea sivu: Här efter är mig för
varad rätträdigheteness krona

2 Tim.4v.8

arkku II lähtien alttarista etelään, musta profiloitu arkku sekä kansi
päässäkin kantimet ,o/sakaraiset metaklitähdet koriteina arkun pinnassa

Här hvilat

Hel: Marg : Hising

Enka efter framliane

hofjunkaren Baron

Bleckert Lybecker

on var född d. 23 Maji

1736 och dög den 28

Julii 1804

Matallilaatta on pyöreä,ulkokenhässä pistekoristelua, yllä tiimalasi, silvet, laa
kerinoksat, alla draperia levyssä, josta vasemmalle nousee soihtu, oikealle aura
kuten arkku I

arkun päässä laatta: Christus är mitt lif
och döden är min

Winning Phil 1:21

arkunpäänpuolen vasen sivusta: --- vet at min

-- leiwer och

-- på sistone upväckt

meij af jordene. Job 19:25

arkku III musta kannesta ja sivuilta profiloitu.

Här hvilat

F.D. Lieutenanten

i kongl: Svensk tienst

Friherre Christlieb

Lybecker

född den 13 december

1772 död d. 24 september

1814.

arkku IV alarivissä keltainen, profiloitu kansi ja sivut

Här förvaras

den förgiengeliga delen

af

j/ Hofjunkaren och Friherren
Bleckhard Lybecker

född dn 7 Maji år 1724

död dn 7 Julii 1781

V

arkku V musta ylärivissä profiloitu kansi ja sivut, ei tähtiä

Här ine

hvilat Friherrinnan

Una Ren: von

Knorring

född Lybecker

död å Wartsala

i Haliko sokn den

16 nov. 1799

laatta pyöreä yläosa kute I-II alaosassa keskellä kallo

sivulaatta päänpuolella vasemmalla: Wil memta

E ----

mit folk t-e-r Hes 37 w 12.

keskilaatta vasemmalla sivulla Si iag skal uplåta

edra grifter

Hes 37 W 12

arkku VI

musta, viimeinen alarivissä, metalliarkku, kuparia, kannen päädys
 sä:

IHS

Henrich Fleming

Natus Å 1584

die 15 Augustie

sekä Flemingvaakuna maalattuna

jalkapäässä kannen päällä: Oby t Anno 1650
 die 7 novemb.

vasen/

jalkapäässä arkun/sivussa maalattu Svärvaakuna (kolme tähteä,
 miekka diagonaali asennossa)

keskellä vasenta sivua Flemingvaakuna ja siitä jalkapään
 vaakuna, jossa sininen pohja ja vihreät herttamaiset lehdet)

kannessa päästä päähän kirjoitusta lännestä itään:

Skall på sistone

up--

toinen rivi puolivälistä -otesso mine hwdomkläd

kolmas rivi - skoi a skoda honom.

arkkujen luku alkaen holvin pohjoisreunasta ylärivissä

2 pientä, 4 isoa ja yksi keskikokoinen

alarivissä samoin 2 isoa mustaa, iso vaalea 3 kpl ja sitten metalli-
 arkku Flemingin.

lisäksi pikkuarkkuja itäsivulla 5 kpl ja länsipuolella 5 kpl.

Flemingarkussa vielä eteläläpöössä puolivälistä ylärivissä:

alkaan jalkapäästä Jag haiver kempat ---

toinen rivi: Lopet behällit --

kolmas rivi: Krona --

Flemingarkun päällä musta arkku, kannessa jalkapäässä peltipätkä
 ja arkun päädysssä levy, jossa: Och Han skall

sistone upwäcka mej

af jorden . Hiobs 19 w 25

sekä saman arkun pohjoinen (vasen) sivu jalkapää:

Saligt äro the

döde som Herranom dö.

VI.

arkku II jalkapäässä:
Jord i jord till
jord jag tagen är
och - min sällhet
borjas då.
När Gud för förstörer
jorden.

jalkapaän sivulaatta pohjoispuoli (vasen) : Herre lär oss bed-
att vi dö måste . Ps 90/12

jalkapää e. teläpuoli (oikea) - du gack bort til-
- torn och hvil-
mä upstå i änd-
- dagarna hasta . Dan 12 w 13.

pikkuarkku , musta metallitähkikoristeinen pituus 1,33 heti pohjois-
päässä holvia ylärivissä:

Här hvilar

Georg Edmund Lybecker

född 9 november 1810

död den 27 December 1814.

arkun päänpuolella kannessa ---

-- wig nu ändan.

arkun jalkapää oikea sivu: Hiertelig

-- begär --.

jalkapaän kannessa : Får du salig hädan
fara, äntlig till din engla
skara och där evigt prisa dig
blif o Jesu städs hos mig.

tämä laatta vihreäksi maalattu reunat hopeaväriset, samoin kirjaimet

toinen pikkuarkku pohjoisseinästä lähtien ylärivissä, musta metalli-
tähkikoristeinen, päänpuolen kannessa vihreäpohjainen hopeaväri-
reunainen laatta, kirjaimet keltaiset,

Allbert Magnus

Lybecker född

den 30 Maj 1809

död den 19 Aprill 1812

arkun päänpuolen laatta : Paradis gl-
mig beskär .

arkun sivu oikea: - t evigt -
för detta --

arkun laita jalkapää vasen: Christus är mitt
och döden är
mitt winning.

kaksi irtolaatta jonnastakummasta näistä arkuista: Har all so--
en ende--

Min sorg i
förvandla.

Toinen hautalaatta kuorista oli pohjoisen arkadikaaren alla, ttilimuu

ratun haudan p... , jossa mies ja nainen olivat haudattuina.

Prepositus et pastor Wir

moensium Mag: Hacvin

Pihlman natus A_o 1648

den 17 oct: 17

Pihlman natus A_o 1648

den 17 oct:b: Denatus

A --- -----

Uxor Eius Christina Wal

steniae Nata A_o 1652den 13 Janu:Denata

alttarilaatta: alttari oli sisältä tyjä, pohjalla roskaa, ylhäällä
seinävierellä kaksi hirttä päällekkäin mädäntyneitä, alttarilevy
kalkkikiveä, leveys 108 sm, pituus n 2 m ja paksuus 10 sm.

Siinä on pinnassa kulmissa ja yksi keskellä pyörylän sisällä uurrettu
na tasvartinen risti.

Tiilimittoja :

lattiatiili kuorissa	24-24-8
pohj pilasteri	28-14,5-8,5
etelä pilasteri	samoin sekä 34-8-
II pilaripohjoispuolella	28-14,5-8,5
myös	22-9-14,5
itäikkuna tympanon	29-14-9 (lyhyt pitkä muuraus)
IV pilari pohjoinen	27,5-9-13
	26- 9-14,5
	23- 9-
III pilaripohj	25-8-15
	23-8,5-13,5
II pilari pohj.	28-14-
	21-8-
	23-8,5-14,5- 14,5
	27,5-
	22-9-14,5
I pilari pohj	26-8,5- 14 -13,5
	20(23)- 8-13
IV eteläpilari	22-8,5-13
	23-9,5-14
	27-8,5-14 (pilarin jalusta)
	28-9 5 14 " "
III eteläpilari	26,5-8,5-14,5
	28-9-14 j alusta
	26-
	22-8,5-14

Viii

MUSEOVIRASTO
RAKENNUSHISTORIALLINEN
ARKISTO

II eteläpilari	28-8,5- I4	
	22-8,5- I4	
	28,5- 8 - I5	(jalusta)
I eteläpilari	27-9- I4	
	22-	
Flemingholvin porras	I4x 28-8-15	
kaaressa	- 7--	
asehuone eteläkomero	28-8,5-I4	
	27,5-	
"" sen umpeenmuu-		
rauksessa	28-9,5-I4	
	28-10-I4	
alttarin edessäolevan		
haudan tiili	23-7-II	

Tampere 21/959 Reijon J. Pahlmroth